

правонарушеннях. На основани анализа судебной практики определены основные проблемы реализации таких прав.

Ключевые слова: права, участники бюджетного процесса, нарушения бюджетного законодательства, административно-деликтное производство, бюджетно-деликтное производство, право на защиту, обжалование.

Nazar Y. S. The rights of the budget process members in administrative and tort, and budget and tort proceedings

The article analyzes the amount of regulatory determined rights of managers and recipients of budget funds in the budget and tort proceedings and their officials in the proceedings in cases of administrative offenses. Based on the analysis of judicial practice the main problems of realization of such rights are determined.

Key words: rights, members of the budget process, violation of the budget legislation, administrative and tort proceedings, budget and tort proceedings, the right to defense, appeal.

Стаття надійшла 25 грудня 2013 р.

УДК 342.95

В. В. Серeda

**ПОНЯТТЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ
АДМІНІСТРАТИВНИХ ПРОСТУПКІВ,
ЗА ЯКІ ПЕРЕДБАЧЕНО ПРИТЯГНЕННЯ
ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ОКРЕМИХ
СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ**

Досліджено систему адміністративних проступків, за які передбачено притягнення до відповідальності окремих спеціальних суб'єктів (військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження зборів, а також осіб рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України). Запропоновано визначення поняття «адміністративний проступок, вчинений спеціальними суб'єктами» та здійснено класифікацію таких проступків.

Ключові слова: адміністративний проступок, спеціальний суб'єкт, класифікація, адміністративна відповідальність, дисциплінарна відповідальність, правопорушення.

Постановка проблеми. Спеціальним суб'єктом є особа, яка може бути визнана суб'єктом конкретного адміністративного правопорушен-

ня, а відтак притягнута до адміністративної відповідальності за наявності у неї, крім ознак загального суб'єкта, певних додаткових ознак. Такими додатковими ознаками, зокрема, можуть бути: громадянство; вік; наявність статусу посадової особи або конкретна займана посада; стан здоров'я або фізіологічний стан особи; родинні зв'язки; професія; рід або сфера професійної діяльності; факт наділення певними правами, обов'язками або факт позбавлення суб'єктивного права чи його відсутності; факт попереднього притягнення особи до адміністративної відповідальності; спеціальний правовий статус, деякі інші ознаки.

Одним із завдань реформування сучасної системи адміністративно-деліктного законодавства є чітке законодавче закріплення правового статусу спеціальних суб'єктів, визначення критеріїв віднесення того чи іншого суб'єкта до спеціальних, а також критеріїв розмежування дисциплінарної та адміністративної відповідальності таких суб'єктів. У зв'язку з цим актуальним є дослідження адміністративних проступків, за які передбачається дисциплінарна відповідальність за дисциплінарними статутами. Такі проступки вчиняються спеціальними суб'єктами – військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також особами рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ (далі – ОВС), служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України.

Стан дослідження. Окремі аспекти притягнення до відповідальності за вчинення адміністративних проступків спеціальними суб'єктами, насамперед військовослужбовцями та працівниками ОВС, були предметом досліджень В. Б. Авер'янова, В. Н. Дубровіна, В. К. Колпакова, А. Т. Комзюка, О. В. Кузьменко, А. О. Любовича, О. І. Остапенка, М. М. Прохоренка, В. В. Чумака та інших науковців, які представляють різні галузі правової науки. Однак, незважаючи на достатню активність у сфері наукових досліджень таких проблем, питання відповідальності за адміністративні правопорушення, вчинені окремими спеціальними суб'єктами, потребують ґрунтовного наукового осмислення, з огляду на сучасну правозастосовну практику та зміни законодавства.

Метою цієї статті є характеристика, визначення поняття і видів адміністративних проступків, за які передбачено притягнення до відповідальності окремих спеціальних суб'єктів (військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження зборів, а також осіб рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби

України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України).

Виклад основних положень. Сучасна система адміністративної відповідальності передбачає широке коло спеціальних суб'єктів, які вчинили адміністративні проступки, наприклад:

– за ознаками трудової та службової діяльності: посадові (службові) особи; капітани кораблів; працівники підприємств торгівлі та громадського харчування; водії; підприємці; військовослужбовці та працівники ОВС;

– за ознаками протиправної поведінки в минулому: особи, які раніше притягалися до адміністративної відповідальності; перебували під адміністративним наглядом органів внутрішніх справ; хворі на наркоманію;

– за ознакою знаходження на спеціальному обліку у військкоматі: призовник; військовозобов'язаний; резервіст; особа, яка знаходиться на військових зборах.

У цих випадках йдеться про специфічний правовий статус тих чи інших осіб, що обумовлює закріплення за суб'єктом проступку таких спеціальних ознак:

- 1) притаманні лише окремим групам громадян;
- 2) виникають на підставі індивідуально-правових актів або інших нормативних актів;
- 3) відображають специфіку правового статусу цих суб'єктів;
- 4) закріплені у Кодексі України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП);
- 5) закріплюються з метою диференціювати відповідальність різних категорій громадян.

Відповідно до КУпАП (ст. 15) військовослужбовці, військовозобов'язані та резервісти під час проходження зборів, а також особи рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України несуть відповідальність за адміністративні правопорушення за дисциплінарними статутами. Тобто адміністративна відповідальність є реакцією держави на вчинення передбачених законодавством адміністративних правопорушень у різних сферах і виражається у застосуванні відповідними органами публічної влади і посадовими особами встановлених законодавством санкцій. Лише в окремих випадках, спеціально передбачених законом, вони можуть бути притягнуті до адміністративної відповідальності.

Законодавець у разі вчинення адміністративного проступку дозволяє до перелічених суб'єктів заміну одного виду юридичної відповідаль-

ності на інший, що в літературі одержало назву субінститутної відповідальності [1, с. 102]. Доцільність заміни адміністративної відповідальності дисциплінарною в цьому випадку пояснюється особливостями правового статусу вказаних суб'єктів. Тобто законодавець вважає, що цей вид відповідальності має певні особливості, обумовлені низкою факторів.

Насамперед це місце, яке посідають Збройні Сили та інші збройні формування, створені відповідно до законодавства, у структурі державного механізму, а також специфіка завдань, які на них покладені. Виконання таких завдань об'єктивно пов'язане з необхідністю перебування в розпорядженні військовослужбовців озброєння і бойової техніки. Цей важливий фактор слід урахувувати не тільки тому, що наявність зброї значно підвищує ризик настання негативних наслідків дисциплінарного проступку до конкретної особи, а й суттєво підвищує рівень небезпеки тих чи інших порушень для невизначеного кола осіб. Не менш важливим є й наявність певних психологічних особливостей, пов'язаних із проходженням військової служби, оскільки військові колективи становлять доволі замкнуту систему, а забезпечення їх життєдіяльності значною мірою залежить від самих членів цих колективів. Упродовж служби особа перебуває в тому чи іншому військовому колективі протягом тривалого часу, можливість переміщення з одного військового колективу в інший обмежена і не залежить від суб'єктивного бажання військовослужбовця. Також обмежені можливості військовослужбовця щодо виходу із розташування військової частини та спілкування з іншими особами, крім членів військового колективу. Важливою особливістю дисциплінарної відповідальності військовослужбовців Збройних Сил є й те, що військова дисципліна виходить за межі виконання загальних і спеціальних обов'язків військової служби, передбачених військовими статутами, вона, можна сказати, «пронизує» все життя військовослужбовця, навіть поза межами військової частини. І це зобов'язує військовослужбовця до підтримання належного рівня дисципліни й поза межами розташування військової частини, і в неслужбовий час. Тобто і в повсякденній життєдіяльності військовослужбовець несе «тягар» необхідності дотримання військової дисципліни, а відтак і можливості несення дисциплінарної відповідальності у разі вчинення правопорушення [2, с. 73].

Згідно з п. 1 Дисциплінарного статусу Збройних Сил України, військова дисципліна – це бездоганне і неухильне додержання всіма військовослужбовцями порядку і правил, установлених військовими статутами та іншим законодавством України. У доктрині військова дисципліна визначається як дотримання військових статутів і наказів командира [3].

У разі порушення військової дисципліни до військовослужбовця мають застосовуватися заходи дисциплінарної відповідальності. Дисциплінарна відповідальність військовослужбовців – це покладення на них встановленого у законодавстві обов'язку, як членів організаційно оформлених колективів, дотримуватися вимог військової дисципліни, а в разі порушення цих вимог – зазнавати негативних наслідків своєї протиправної поведінки у вигляді засобів дисциплінарної відповідальності, що накладаються у порядку службового підпорядкування компетентними особами органів військового управління [4, с. 11].

Слід також зазначити, що дисциплінарну відповідальність військовослужбовців вирізняє її диференціація залежно від категорії військовослужбовців, можливість реалізації так званого пришвидшеного дисциплінарного провадження, коли рішення про накладення дисциплінарного стягнення приймається відразу ж після виявлення провини безпосередньо на місці, що характерно саме для військово-службових відносин. Особливості цих правовідносин обумовлюють і досить детальну регламентацію повноважень суб'єктів застосування дисциплінарної влади з урахуванням відповідної військової субординації, а також наявності бойової обстановки в особливий період [5, с. 46–47]. Військово-службові відносини також мають підвищений ступінь імперативності, обумовлений особливостями військової служби.

Метою дисциплінарної відповідальності є підтримання відповідного правопорядку у військових колективах, що виявляється у забезпеченні неухильного та якісного виконання обов'язків військової служби, належного стану взаємовідносин у військових колективах, виховання військовослужбовців у дусі безумовного дотримання положень законодавства та норм моралі, поваги до честі і гідності товаришів по службі та громадян.

В. М. Дубровін та Ю. І. Мігачов вважають, що особливість адміністративної відповідальності військовослужбовців полягає у тому, що збройні сили та інші збройні формування – це специфічні організації, в яких службові відносини регулюються на основі принципів централізації, єдиноначальності і військової дисципліни в управлінні військами [6, с. 47].

Законодавець вважає, що дисциплінарна відповідальність за дисциплінарними статутами має більш результативний характер, спрямований на запобігання адміністративним правопорушенням, виявлення й усунення причин та умов, які сприяють їх учиненню, на виховання зазначених суб'єктів у дусі високої свідомості і дисципліни, суворого дотримання законів України, саме тому встановлює за адміністративні проступки дисциплінарну відповідальність.

Ст. 15 КУпАП передбачає, що за окремі правопорушення зазначені спеціальні суб'єкти несуть адміністративну відповідальність. Законодавець не вказує чітко статті КУпАП та їх частини, за якими відповідальність настає на загальних підставах (наприклад, ч. 2 ст. 13 КУпАП чітко вказує, за порушення яких приписів притягаються до відповідальності неповнолітні), а лише перелічуються узагальнені назви проступків, які не завжди відповідають назвам родових об'єктів проступків, визначених КУпАП. Так, у згаданій статті зазначено, що вони несуть відповідальність на загальних підставах за: порушення правил, норм і стандартів, що стосуються забезпечення безпеки дорожнього руху; санітарно-гігієнічних і санітарно-протиепідемічних правил і норм; правил полювання, рибальства та охорони рибних запасів; митних правил; вчинення корупційних правопорушень; порушення тиші в громадських місцях; неправомірне використання державного майна; незаконне зберігання спеціальних технічних засобів негласного отримання інформації; невжиття заходів щодо окремої ухвали суду чи окремої постанови судді або подання прокурора, ухилення від виконання законних вимог прокурора; порушення законодавства про державну таємницю; порушення порядку обліку, зберігання і використання документів та інших носіїв інформації, які містять конфіденційну інформацію, що є власністю держави, ці особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах.

На нашу думку, у ст. 15 КУпАП необхідно передбачити вичерпний перелік адміністративних проступків, за які військовослужбовці можуть нести адміністративну відповідальність. А саме: «У разі вчинення адміністративних правопорушень, передбачених статтями ст.ст. 42, 85, 1281, 125, 121–128, ч. 1 і 2 ст. 129, ч. 1 і 2 ст. 131, ст. 139 і 140, ст. 121–128, ч. 1 і 2 ст. 129, ч. 1 і 2 ст. 131, ст. 139 і 140, ч. 2 ст. 41, 78, 80, 81, 82, 83, 95, 167, 170, 85-1, 88, 88-1, 89, 172-4, 172-5, 172-6, 172-7, 172-8, 172-9, 184, 51, 195-5, 185-6, 185-8, 184-4, 188-35, 212-5 цього Кодексу, зазначені особи несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах».

У деяких випадках чинним законодавством передбачено можливість притягнення військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження зборів, а також осіб рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служб цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України до різних видів юридичної відповідальності за скоєння одного правопорушення. У ст. 15 КУпАП визначено, що органи (посадові особи), яким надано право накладати ад-

міністративні стягнення (якщо зазначені спеціальні суб'єкти несуть відповідальність на загальних підставах), передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності. У ст. 5 Дисциплінарного статуту ОВС України [7] закріплено, що особи рядового та начальницького складу, яких в установленому законом порядку притягнуто до адміністративної, кримінальної чи матеріальної відповідальності, одночасно можуть нести і дисциплінарну. Такий підхід законодавця ґрунтується на тому, що вчинення особою рядового та начальницького складу ОВС України кримінального правопорушення, скоєння адміністративного проступку чи протиправних дій, які потягли за собою матеріальні збитки, одночасно можуть містити й ознаки дисциплінарного проступку, якщо при цьому особа допускає неналежне виконання службових обов'язків. Зазвичай, питання про притягнення особи до дисциплінарної відповідальності вирішуються у кожному конкретному випадку з урахуванням усіх обставин справи та особи порушника.

З цього приводу необхідно зауважити, що згідно зі Статутом внутрішньої служби Збройних Сил України начальник, на якого відповідно до посадових повноважень покладено керівництво військовим формуванням, військовою частиною чи її структурним підрозділом і до особового складу якого належить військовослужбовець, є прямим начальником такого військовослужбовця. За вчинення проступку командир самостійно вирішує, які заходи слід вжити і може лише «за необхідності накласти дисциплінарне стягнення». Ч. 3 п. 5 Дисциплінарного статуту Збройних Сил України встановлюється, що стосовно кожного випадку правопорушення командир зобов'язаний ухвалити рішення щодо необхідності притягнення винного до відповідальності залежно від обставин учинення правопорушення, ступеня вини, попередньої поведінки порушника й розміру завданих державі та іншим особам збитків. Близька їй за змістом ч. 2 ст. 33 КУпАП визначає, що під час накладення стягнення враховуються характер учинення правопорушення, особа порушника, сутність його вини, майновий стан, обставини, що пом'якшують чи обтяжують відповідальність. Відмінність проглядається чітко. За вчинення адміністративно-караного проступку порушник притягається до відповідальності у будь-якому разі (за винятком випадків, прямо визначених законом). Орган, що розглядає справу, залежно від конкретних обставин, може змінити розмір стягнення (адміністративної кари), накладення якого є обов'язковим. За вчинення ж правопорушення військовослужбовцем не закон, а конкретний командир вирішує, чи слід притягати його до відповідальності. Він же визначає вид і міру стягнення у межах наданих йому повноважень.

Викладене дозволяє зробити висновок, що Дисциплінарний статут Збройних Сил України має доволі значний, сутнісний недолік. Виникла ситуація, коли перелік дисциплінарних проступків відсутній і кожен командир на власний розсуд може визнавати те чи інше діяння проступком, а також на власний розсуд накладати (чи не накладати) за його вчинення стягнення. Тобто командир, як носій дисциплінарної влади, фактично поєднав у собі законодавчу й управлінську (правозастосовну) функції. Він сам установлює, чи є діяння правопорушенням, і самостійно притягає до відповідальності за останнє. Це тягне за собою вкрай негативні наслідки.

По-перше, не виключається, що командир може виявляти надмірну вимогливість, несправедливість і навіть жорстокість до підлеглих, формально дотримуючись усіх вимог щодо застосування дисциплінарних стягнень, а може, навпаки, залишати без уваги значні правопорушення, що потребують покарання. Військовій дисципліні заподіює шкоду і те, і інше.

По-друге, навіть добросовісний командир, не маючи нормативно визначених критеріїв відмежування дисциплінарного проступку, може з різних причин не впоратись із кваліфікацією того чи іншого діяння.

По-третє, військовослужбовець, особливо строкової служби, відхиляючись від вимог дисципліни, не може знати, скоює він проступок чи ні, і не може передбачити наслідки свого вчинку.

Саме тому сьогодні стає нагальним питання щодо упорядкування та чіткого визначення дисциплінарних проступків та встановлення повноважень командира щодо притягнення військовослужбовців і прирівняних до них осіб до дисциплінарної відповідальності.

КУпАП має значну кількість статей, що стосується адміністративної відповідальності військовослужбовців, військовозобов'язаних і резервістів під час проходження зборів, а також осіб рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, а також статей, в яких протиправне діяння спрямовано проти зазначених осіб або проти проведення військового обліку, дослідження яких дало змогу запропонувати їх класифікацію. А саме:

а) адміністративні проступки, що вчиняються військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також особами рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації

ції України, за які вони несуть адміністративну відповідальність за дисциплінарними статутами;

б) адміністративні проступки, що вчиняються військовослужбовцями, військовозобов'язаними та резервістами під час проходження зборів, а також особами рядового і начальницького складів Державної пенітенціарної служби України, органів внутрішніх справ, служби цивільного захисту і Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, за які вони несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах;

в) адміністративне правопорушення, що вчиняється громадянами проти військовослужбовців, під час виконання ними службових обов'язків. Так, у ст. 122-2 КУпАП встановлена відповідальність за невиконання водіями військових транспортних засобів вимог посадової особи військової інспекції безпеки дорожнього руху Військової служби правопорядку у Збройних Силах України про зупинку транспортного засобу; у ст. 124-1 КУпАП встановлена відповідальність за ненадання військових транспортних засобів посадовим особам Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у встановлених законом невідкладних випадках; у ст. 185 КУпАП встановлена відповідальність за злісну непокору законному розпорядженню або вимозі військовослужбовця у зв'язку з їх участю в охороні громадського порядку; у ст. 185-10 КУпАП злісна непокоря законному розпорядженню чи вимозі військовослужбовця під час виконання ним службових обов'язків, пов'язаних з охороною державного кордону чи суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні;

г) адміністративні правопорушення, що вчиняються громадянами проти посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України. Так, у ст. 185-7 КУпАП встановлена відповідальність за публічні заклики в будь-якій формі до невиконання розпоряджень або вимог посадової особи Військової служби правопорядку у Збройних Силах України у зв'язку з виконанням ним обов'язків з охорони громадського порядку;

г) адміністративні правопорушення, що вчиняються військовозобов'язаними чи призовниками. Так, у ст. 210 КУпАП встановлена відповідальність за порушення військовозобов'язаними чи призовниками правил військового обліку, неявка їх на виклик до військового комісаріату без поважних причин або несвоєчасне подання в обліковий орган, де вони перебувають на військовому обліку, відомостей про зміну місця проживання, освіти, місця роботи, посади, а також порушення порядку проходження навчальних зборів (занять) у навчальних закладах Товариства

сприяння обороні України та професійно-технічних навчальних закладах; у ст. 211 КУпАП встановлена відповідальність за умисне зіпсуття або недбале зберігання військовозобов'язаними і призовниками обліково-військових документів (військових квитків і посвідчень про приписку до призовних дільниць), яке спричинило їх втрату; у ст. 211-1 КУпАП встановлена відповідальність – неявка громадян на виклик у військовий комісаріат без поважних причин для приписки до призовної дільниці;

д) адміністративні правопорушення, що вчиняються посадовою особою, яка зобов'язана забезпечувати та реалізовувати встановлені правила військового обліку. Так, у ст. 211-2 КУпАП встановлена адміністративна відповідальність за неподання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ та організацій, які здійснюють експлуатацію будинків, власниками будинків, органами місцевого самоврядування, яким делеговано ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, підрозділами по роботі з кадрами підприємств, установ, організацій, навчальних закладів незалежно від підпорядкування і форм власності щорічно в строки, встановлені Міністерством оборони України, до відповідних районних (міських) військових комісаріатів списків громадян, які підлягають приписці до призовних дільниць; у ст. 211-3 КУпАП встановлена адміністративна відповідальність за прийняття керівниками або іншими посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на роботу (навчання) військовозобов'язаних і призовників, які не перебувають на військовому обліку за місцем проживання; у ст. 211-4 КУпАП встановлена адміністративна відповідальність за незабезпечення керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами підприємств, установ, організацій, колективних сільськогосподарських підприємств і навчальних закладів на вимогу військових комісаріатів сповіщення військовозобов'язаних і призовників про їх виклик у військові комісаріати або перешкода зазначених посадових осіб своєчасній явці громадян на збірні пункти чи призовні дільниці; у ст. 211-5 КУпАП встановлена адміністративна відповідальність за несвоєчасне подання керівниками або іншими відповідальними за військово-облікову роботу посадовими особами житлово-експлуатаційних організацій, підприємств, установ і організацій, що здійснюють експлуатацію будинків, а також власниками будинків у військові комісаріати і органи місцевого самоврядування, на які покладено ведення первинного обліку військовозобов'язаних і призовників, домових книг, карток реєстрації місця проживання і обліково-

військових документів (військових квитків, посвідчень про приписку до призовних дільниць) на жильців, які є військовозобов'язаними або призовниками, для оформлення взяття на військовий облік або зняття з обліку, а також несповіщення їх про виклик у військові комісаріати; у ст. 211-6 КУпАП установлена адміністративна відповідальність за неподання відомостей про всіх військовозобов'язаних і призовників, визнаних інвалідами незалежно від групи інвалідності, посадовими особами медико-соціальних експертних комісій, на яких покладено обов'язок подавати такі відомості у військові комісаріати.

Останні дві групи адміністративних проступків потребують значного уточнення законодавцем у зв'язку зі змінами щодо обов'язковості проходження військової служби. Однак до внесення змін до КУпАП ці групи доцільно розглядати як структурні елементи класифікації адміністративних проступків, вчинених спеціальними суб'єктами.

Висновки. Адміністративний проступок, вчинений спеціальними суб'єктами – це протиправна, винна (умисна або необережна) дія чи бездіяльність спеціального суб'єкта, який наділений і основними ознаками суб'єкта правопорушення, і характеризується додатковими ознаками, яка посягає на громадський порядок, власність, права і свободи громадян, на встановлений порядок управління і за яку законом передбачено адміністративну відповідальність.

Адміністративні проступки, вчинені спеціальними суб'єктами, або проти спеціальних суб'єктів, доцільно класифікувати на: 1) адміністративні проступки, що вчиняються спеціальними суб'єктами (військовослужбовцями, особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ та інші), за які вони несуть адміністративну відповідальність за дисциплінарними статутами; 2) адміністративні проступки, що вчиняються спеціальними суб'єктами, за які вони несуть адміністративну відповідальність на загальних підставах; 3) адміністративні проступки, що вчиняються громадянами проти окремих категорій спеціальних суб'єктів (військовослужбовців, під час виконання ними службових обов'язків; посадових осіб Військової служби правопорядку у Збройних Силах України); 4) адміністративні проступки, що вчиняються військовозобов'язаними чи призовниками; 5) адміністративні проступки, що вчиняються посадовою особою, яка зобов'язана забезпечувати та реалізовувати встановлені правила військового обліку.

1. Комзюк А. Т. Застосування заходів дисциплінарного впливу до працівників органів внутрішніх справ, які вчинили адміністративні проступки /

А. Т. Комзюк // Вісник університету внутрішніх справ. – 1999. – Вип. 8. – С. 101–104.

2. Прохоренко М. М. Фактори формування та розвитку системи військового законодавства України / М. М. Прохоренко // Часопис Київського університету права. – 2005. – № 1. – С. 68–77.

3. Положення про матеріальну відповідальність військовослужбовців за шкоду, заподіяну державі: Постанова Верховної Ради України від 23 червня 1995 року // Відомості Верховної Ради України. – 1995. – № 25. – Ст. 193.

4. Чумак В. В. Законодавче регулювання підстав дисциплінарної відповідальності військовослужбовців (науково-теоретичний та прикладний аспекти): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук / В. В. Чумак. – Х., 1998. – 20 с.

5. Любович А. О. Нагляд органів прокуратури за законністю притягнення військовослужбовців до дисциплінарної відповідальності / А. О. Любович // Вісник Національного університету внутрішніх справ. – Х., 2002. – Вип. 19. – С. 46–49.

6. Дубровин В. Н. Юридическая ответственность военнослужащих: справ. пособие / В. Н. Дубровин, Ю. И. Мигачев. – М., 2000. – 223 с.

7. Про дисциплінарний статут органів внутрішніх справ України: Закон України від 22 лютого 2006 року // Відомості Верховної Ради України. – 2006. – № 29. – Ст. 245.

Середя В. В. Понятие и классификация административных проступков, за которые предусмотрено привлечение к ответственности отдельных специальных субъектов

Исследовано систему административных проступков, за которые предусмотрено привлечение к ответственности некоторых специальных субъектов (военнослужащих, военнообязанных и резервистов во время прохождения сборов, а также лиц рядового и начальственного составов Государственной пенитенциарной службы Украины, органов внутренних дел, службы гражданской защиты и Государственной службы специальной связи и защиты информации Украины). Предложено определение понятия «административный проступок, совершенный специальными субъектами» и осуществлена классификация таких проступков.

Ключевые слова: административный проступок, специальный субъект, классификация, административная ответственность, дисциплинарная ответственность, правонарушение.

Seredya V. V. Definition and classification of administrative offenses for which the prosecution certain special subjects

This paper examines the system of administrative offenses for which the prosecution of certain special subjects is expected (soldiers, conscripts and reservists during the passage fees, and servicemen and officers of the State Penitentiary Service of Ukraine, Ministry of Interior, Civil Protection Service and the State Service of special Communication and Information Protection of Ukraine). The definition of «adminis-

trative offense committed by special agents» is suggested, and the classification of such offenses is made.

Key words: *administrative offense, special subject, classification, administrative responsibility, disciplinary liability, offense.*

Стаття надійшла 12 грудня 2013 р.

УДК [342.922:35.073.511](477)

Ю. А. Хатнюк

ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ РЕЙДЕРСТВА ТА ЙОГО ХАРАКТЕРИСТИКА У ЗАКОНОДАВСТВІ УКРАЇНИ

Досліджено наукові підходи до визначення рейдерства, яке стало лихом періоду формування не лише ринкових, а й майнових відносин і полягає у встановленні контролю над юридичною особою всупереч сукупній волі її власників, що здійснюється за допомогою неправомірних дій, а також розкрито мету, ознаки, види та передумови виникнення цього негативного явища в Україні.

Ключові слова: *рейдерство, грінмейл, корпоративний конфлікт, злиття, поглинання.*

Постановка проблеми. Проголошення Україною незалежності та перехід від командно-адміністративного управління до організації держави з ринковою економікою зумовили необхідність упровадження нових економічних засад діяльності суб'єктів господарювання. При цьому існуюча нормативно-правова система виявилася непристосованою до нових реалій.

В умовах державного становлення України, впровадження ринкових відносин за відсутності підготовлених до роботи в нових умовах управлінських та економічних кадрів розвинулися такі негативні явища, як зниження рівня суспільного виробництва, якості продукції, робіт і послуг та інше. Внаслідок цього багато підприємств не витримало конкурентну боротьбу, не забезпечило рентабельність господарювання і зрештою збанкрутіло. Інші ж стали предметом різноманітних майнових спекуляцій та незаконного поглинання – рейдерства.

Серед усіх негативних явищ за роки самостійного економічного розвитку держави особливе місце необхідно відвести рейдерству, яке стало лихом періоду формування не лише ринкових, а й майнових відносин.